

Littafin Daniyel - Na ɗari da sittin da ɗaya

Rawar Roma Wajen Kafa Wahayin Annabcin Littafi Mai Tsarki: Cikakken Bincike na Daniyel Sura ta Goma Sha Daya

Jeff Pippenger
2024-03-27

Wahayin Daniyel sura ta goma sha ɗaya shi ne muhimmin maƙasudin komawa ga dukan wahayin annabcin Littafi Mai Tsarki, kuma wahayin sura ta goma sha ɗaya an tabbatar da shi ta wurin alamar Roma.

A waɗannan lokuta kuwa da yawa za su tashi su yi gāba da sarkin kudu; haka kuma 'yan fashin mutanenka za su ɗaukaka kansu domin su tabbatar da wahayi; amma za su fāɗi. Daniyel 11:14.

Jones ya yi magana a kan ayar da ta gabata kamar haka:

“Sa’ad da Amoriyawa suka cika ma’aunin muguntarsu, sai aka ba Isra’ila, mutanen Allah, matsayinsu. Sa’ad da Isra’ila kuma, suna bin hanyar arna, suka cika kofin mugunta su ma, Allah ya tashe mulkin Babila, ya kuma kwashe kome. Sa’ad da Babila ta cika kofin muguntarta, sai aka miƙa ikon ga Farisa. Kuma sa’ad da mala’ikan ya juya baya saboda muguntar Farisawa, sai shugaban Girka ya zo ya kuma share shi gaba ɗaya.”

“Kuma har yausha ikon Girka zai ci gaba? Yaushe ne za a karya shi? ‘Sa’ad da masu laifi suka cika ma’auni.’ Wannan al’umma tana nan har sai ta cika ma’aunin muguntarta, sa’an nan kuma a sauya ikon zuwa wani mulki. Ikon da aka sauya masa kuwa shi ne na Roma, kamar yadda muka koya daga Daniyel 11:14. ‘Kuma a waɗannan kwanaki mutane da yawa za su tashi gāba da sarkin kudu; haka kuma 'yan fashin mutanenka za su ɗaukaka kansu domin su tabbatar da wahayin; amma za su fāɗi.’ An nuna wannan al’umma a matsayin al’ummar 'yan fashi—'ya'yan 'yan fashi, kamar yadda gefen rubutun ya faɗa.”

“Waɗannan su ne waɗanda ake ba mulkin yanzu, kuma don me?—‘Ya'yan 'yan fashi za su ɗaukaka kansu domin su tabbatar da wahayin.’ Sa’ad da wannan al’umma ta bayyana a fili, sa’an nan abin da yake tabbatar da wahayin ya shigo, wato abin da yake babban maƙasudi ɗaya na wahayin, babban alamar iyaka mafi muhimmanci a cikin jerin wahayin da Allah ya bayar ta wurin annabawa domin dukan zamani.” A. T. Jones, *The Columbian Year and the Meaning of the Four Centuries*, 6.

Jones ya ce sa’ad da ikon Roma “ya bayyana a fagen tarihi, sai abin da yake kafa” ... “layin hangen nesa wanda Allah ya bayar ta bakin annabawa domin dukan zamani” ya shigo. A cikin tarihin Miller, Furotestoci sun koyar, kamar yadda Adventism na Laodicea yake yi yanzu, cewa ‘yan fashin mutanenka suna wakiltar Antiochus Epiphanes, wani sarkin Seleucid wanda ya yi mulki daga 175 zuwa 164 K.H. Ya kasance memba na daular Seleucid, wadda take ɗaya daga cikin jihohin magada na Girka da suka fito daga rarrabuwar daular Alexander Mai Girma. Rashin jituwar da ya shafi wannan batu ya kasance na musamman sosai a tarihin Millerites, har aka wakilta tantance Antiochus Epiphanes a kan jadawalin majagaba na 1843.

Nuna ga Antiochus a cikin zanen yana wakiltar abin nuni guda ɗaya kacal ga wani abu da ba a samu a cikin Kalmar annabcin Allah ba. An sanya shi a can ne domin karya koyarwar karya ta Furotestoci na wancan zamani, wadda a yanzu ita ce koyarwar karya ta Adventism na Laodicea. Ko William Miller ya fahimci zurfin muhimmancin gane cewa Roma ita ce ikon duniya da ya kafa “layin hangen nesa wanda Allah ya bayar ta bakin annabawa domin dukan zamani,” abu ne mai kawo shakka, amma ya bayyana sosai har ya iya kare gaskiyar cewa Roma ce ta kafa wannan hangen nesa da karfi.

Inda wahayi ba ya nan, jama’a sukan hallaka; amma mai kiyaye doka, mai albarka ne shi. Misalai 28:14.

Sulemanu ya rubuta cewa inda babu wahayi, mutane sukan halaka, kuma kalmar Ibrananci “wahayi,” a aya ta goma sha huɗu ita ce iri ɗaya da wadda take a karin maganar Sulemanu. Wannan wahayi al’amari ne na rai ko mutuwa, kuma “wahayin” an kafa shi ta wurin alamar Roma. Kalmar “wahayi” a aya ta goma sha huɗu ita ce kalma ɗaya da ake amfani da ita ga wahayi a Habakkuk, sura ta biyu.

Zan tsaya a kan matsarata, in kuma kafa kaina a bisa hasumiya, zan kuma yi tsaro in ga abin da zai faɗa mini, da abin da zan amsa sa’ad da aka tsauta mini. Sai Ubangiji ya amsa mini, ya ce, Rubuta wahayin, ka bayyana shi sarai a kan alluna, domin mai karanta shi yā yi gudu. Gama wahayin har yanzu na kayyadadden lokaci ne, amma a karshe zai yi magana, ba kuwa zai yi karya ba: ko da ya jinkirta, ka jira shi; gama lalle zai zo, ba zai yi jinkiri ba. Habakkuk 2:1–3.

Kalmar nan “reproved” a aya ta ɗaya, na nufin “an yi muhawara da shi”. William Miller shi ne mai tsaro da aka sa a kan hasumiya a cikin tarihin motsin mala’ika na fari da na biyu, kuma sa’ad da a cikin alamar annabci ya tambayi abin da zai amsa a muhawarar tarihinsa, aka ce masa ya rubuta wahayin, wanda alamar Roma ta tabbatar. Daidai da wannan gaskiya, sa’ad da mabiya Miller suka fitar da taswirar majagaba ta 1843 cikin cikas wadannan ayoyi uku na Habakkuk, sun yi nuni ga ainihin cibiyar muhawarar da suka shiga. Ba shakka, ba su fahimci cewa nuni da suka yi ga gardamar wauta cewa Antiochus Epiphanes shi ne ikon da ya tabbatar da wahayin yana wakiltar muhawarar Habakkuk sura ta biyu ba; amma ‘Yar’uwa White ta ce waccan taswira “an shiryyar da ita da hannun Ubangiji, kuma bai kamata a canja ta ba,” saboda haka nuni ga muhawarar da ke kan taswirar daga hannun Allah ne.

Mabiyar Miller sun zo ga fahimta daidai cewa baƙin cikin farko na ranar 19 ga Afrilu, 1844 ne ya fara lokacin jinkiri, wanda Habakkuk ya ambata, haka kuma misalin budurwai goma na cikin littafin Matiyu. Sun kuma zo ga fahimta cewa wadannan annabce-annabce biyu suna da alaƙa kai tsaye da Ezekiyel sura ta goma sha biyu, inda Ezekiyel ya bayyana wani ɗan lokaci wanda a cikinsa tasirin kowane wahayi zai faru. Wannan kalma “wahayi”, ita ce wannan kalmar Ibrananci ɗaya da muke yanzu nazari a kanta. Wannan ne ya sa Jones yake daidai sa’ad da ya ce, “Sa’ad da” Roma “ta bayyana a fili, a sa’an nan ne abin da yake tabbatar da wahayi ya shiga, abin da yake babban maƙasudi guda na wahayi, babbar alama mafi muhimmanci guda ɗaya a cikin layin wahayi wanda Allah ya bayar ta bakin annabawa domin dukan zamanai.” Roma ce take tabbatar da dukan wahayin Kalmar annabcin Allah, kuma a taƙaice mafi bayyane, Roma ce ginshikin da aka gina dukan tsarin sura ta goma sha ɗaya a kansa.

Sa'ad da Sister White ta yi nuni ga cikas farshe na sura ta goma sha dāya na littafin Daniyel kuma ta bayyana cewa “yawancin tarihin da ya faru wajen cikas wannan annabcin za a maimaita shi,” tana nuna ne cewa tarihin sura ta goma sha dāya da tuni ya riga ya cika ya kasance alama ta ayoyi na farshe na Daniyel sura ta goma sha dāya. Maudu'in ayoyi na farshe na sura ta goma sha dāya shi ne sarkin arewa, wanda a can yake wakiltar Roma ta zamani. Saboda haka, tarihin Daniyel sura ta goma sha dāya da ake maimaitawa tarihi ne da yake wakiltar Roma.

A cikin ayoyi shida na farshe na sura ta goma sha dāya, Roma ta zamani (sarkin arewa), tana cin nasara a kan iko uku na fasa. A aya ta arba'in tana cin nasara a kan sarkin kudu (tsohuwar Tarayyar Soviet a shekara ta 1989), fasa mai dāukaka (Amurka a lokacin dokar Lahadi da ke gabatowa nan ba da jimawa ba), da Masar (dukan duniya kamar yadda Majalisar Dinkin Duniya take wakilta.) A cikin Daniyel sura ta goma sha dāya, ana wakiltar Roma ta arna da cewa tana cin nasara a kan iko uku na fasa domin ta mamaye duniyar da aka sani a wancan lokaci, sa'an nan kuma ana wakiltar Roma ta papanci da cewa tana cin nasara a kan iko uku na fasa domin ta mamaye duniya.

An fara ambaton Roma ta arna a cikin surar a aya ta goma sha huɗu, domin a fayyace ta a matsayin alamar da ta kafa wahayin, amma ba a yi magana game da hawanta zuwa iko ba sai a aya ta goma sha shida. An raba mulkin Aleksanda Mai Girma zuwa kashi huɗu domin cikas Kalmar annabcin Allah, amma waɗannan kashi huɗu da sauri suka tattaru zuwa manyan maƙiya biyu da ake bayyana su a cikin labarin annabci a matsayin ko dai sarkin kudu ko sarkin arewa, wanda ya ci gaba har zuwa farshe surar. A aya ta goma sha huɗu an ambaci ikon Roma mai tasowa a matsayin ikon da zai kafa wahayin, amma batutuwan da ake magana a kansu su ne gwagwarmayoyin da ke tsakanin ragowar mulkin Aleksanda kamar yadda sarakunan arewa da kudu suke wakilta.

A aya ta goma sha biyar, waɗannan sarakuna biyu har yanzu suna cikin gwagwarmayarsu, kuma sarkin arewa ne yake yin nasara. Amma a aya ta goma sha shida Roma ta iso, kuma ayar ta ce, “Amma wanda ya zo yaƙi da shi,” wato, sa'ad da Roma ta zo gāba da sarkin arewa wanda a yanzu ya kasance yana yin nasara a kan sarkin kudu, sarkin arewa ba zai iya tsayawa a gaban Roma ba. Roma ta yi nasara, kuma a aya ta goma sha shida, Roma kuma za ta tsaya a fasar dāukaka ta Yahuza. A aya ta goma sha bakwai Roma za ta “sa fuskarsa ta shiga da farkin dukan mulkinsa.” Ya rinjayi sarkin arewa wanda bai iya tsayawa a gabansa ba, sa'an nan ya karfi Yahuza, sa'an nan kuma ya shiga Masar.

A waɗannan lokuta kuwa, mutane da yawa za su tashi gāba da sarkin kudu; haka kuma ‘yan ta’adda daga cikin mutanenka za su dāukaka kansu domin su tabbatar da wahayin; amma za su faɗi. Sa'an nan sarkin arewa zai zo, ya tara katanga, ya kuma kama birane mafi farkin da katanga; rundunonin kudu kuma ba za su iya tsayawa ba, haka nan zaɓaɓɓun mutanensa, ba kuwa za a sami wani farkin na tsayawa ba. Amma wanda ya zo gāba da shi zai yi yadda yake so bisa ga nufinsa, ba kuwa wanda zai iya tsayawa a gabansa; zai kuma tsaya a fasa mai dāukaka, wadda za ta hallaka ta hannunsa. Zai kuma mai da hankalinsa ga shiga da farkin dukan mulkinsa, tare da masu adalci tare da shi; haka zai yi: zai kuma ba shi ‘yar mata, yana lalatar da ita; amma ba za ta tsaya a gefensa ba, ba kuwa za ta kasance dominsa ba. Daniyel 11:14–17.

Cin nasarar da aka kwatanta a cikin waɗannan ayoyi cikas sura ta takwas ta littafin Daniyel ce.

Kuma daga ɗaya daga cikinsu sai karamin kaho ya fito, wanda ya kara girma kwarai, wajen kudu, da wajen gabas, da wajen kasa mai dadi. Daniyel 8:9.

Karamin kahon da ke cikin aya ta tara shi ne Roma ta arna, kuma aya ta tara tana bayyana, cikin jituwa da ayoyi goma sha huɗu zuwa goma sha bakwai na sura ta goma sha ɗaya, cewa Roma ta arna za ta ci nasara a kan yankuna uku na kasa yayin da take karɓar iko a kan duniya. Waɗannan yankunan su ne kudu (Masar), gabas (Suriya, sarkin arewa) da kasa mai dadi (Yahuda). Tarihin ayoyi goma sha shida da goma sha bakwai yana zama abin misali na mata kai uku na cin nasara na tarihi na Roma ta zamani a cikin ayoyi arba'in zuwa arba'in da uku, gama kamar yadda Sister White ta bayyana, “Yawancin tarihin da ya faru cikin cikas wannan annabci za a maimaita shi.”

“Ko da yake Masar ba ta iya tsayawa a gaban Antiyokus, sarkin arewa ba, Antiyokus kuma bai iya tsayawa a gaban Romawa ba, waɗanda a wannan lokaci suka zo su yake shi. Babu sauran mulkoki da suka kara iya yin tsayayya da wannan iko mai tasowa. An ci Siriya da yaki, aka kuma haɗa ta da Daular Roma, sa'ad da Pompey, a shekara ta 65 K.H., ya kwace wa Antiyokus Asiaticus mallakarsa, ya mai da Siriya lardi na Roma.

“Wannan iko ɗaya kuma zai tsaya a Kasa Mai Tsarki, ya cinye ta. Roma ta shiga hulɗar kawance da mutanen Allah, Yahudawa, a shekara ta 162 K.H., daga wannan lokaci ne kuma take da muhimmiyar matsayi a cikin kalandar annabci. Sai dai, ba ta sami ikon mulki a kan Yahudiya ta wurin mamaya kai tsaye ba sai a shekara ta 63 K.H.; kuma hakan ya faru ta wannan hanya mai zuwa.

“Sa'ad da Pompey ya komo daga yaƙin da ya yi da Mithridates, sarkin Pontus, masu takara biyu, Hyrcanus da Aristobulus, suna gwagwarmayar neman kambin sarautar Yahudiya. An gabatar da shari'arsu a gaban Pompey, wanda nan da nan ya gane rashin adalci da'awar Aristobulus, amma ya so ya jinkirta yanke hukunci a kan lamarin sai bayan doguwar tafiyar da ya dade yana marmarin yi zuwa Arabiya, yana mai alkawari cewa sa'an nan zai dawo ya warware al'amuransu yadda zai ga ya dace da adalci. Aristobulus, da ya fahimci ainihin ra'ayin Pompey, ya yi sauri ya koma Yahudiya, ya makamai mutanensa, ya kuma shirya tsattsauran tsaro, yana kudurin, ko da me zai faru, ya riƙe kambin sarautar, wanda ya hango za a yanke wa wani. Pompey ya bi mai gudun a kusa. Yayinda yake kusantar Urushalima, Aristobulus, yana fara nadamar hanyar da ya bi, ya fito ya tarye shi, ya kuma yi ƙoƙarin sasanta al'amura ta wurin alkawarin cikakkiyar mika kai da manyan kuɗaɗe. Pompey, da ya amince da wannan tayin, ya aika Gabinius, a kan jagorancin wata ƙungiyar sojoji, domin ya karɓi kuɗin. Amma da wannan babban kwamandan ya isa Urushalima, sai ya tarar an rufe ƙofofin birnin a kansa, aka kuma gaya masa daga saman ganuwar cewa birnin ba zai tsaya ga yarjejeniyar ba.”

“Pompey, domin kada a ruɗe shi ta irin wannan hanya ba tare da hukunci ba, ya sa Aristobulus, wanda ya riƙe tare da shi, cikin sarƙoƙi, kuma nan da nan ya nufi Urushalima da dukan rundunarsa. Mabiyan Aristobulus suna goyon bayan kare wurin; na Hyrcanus kuwa, a buɗe ƙofofi. Tunda waɗannan na ƙarshe suka fi rinjaye, kuma suka yi nasara, aka ba Pompey izinin shiga birnin ba tare da wani shamaki ba. Sai mabiyan Aristobulus suka janye zuwa tudun haikalin, suna da cikakken kuɗuri su ƙare wannan wuri kamar yadda Pompey kuma ya kuɗura ya ci shi. A ƙarshen watanni uku aka yi gibi a katangar da ya isa a kai hari ta cikinsa, kuma aka kwace wurin da kaifin takobi. A mummunar kisar da ta biyo baya, mutane dubu goma sha biyu

aka kashe. Abin tausayi ne kwarai, in ji masanin tarihi, a ga firistoci, wadanda a lokacin suke cikin hidimar Allah, da hannu mai natsuwa da manufa tabbatacciya suna ci gaba da aikinsu na saba, tamkar ba su san da wannan rikici mai tsanani ba, ko da yake a kewayensu duka ana mika abokansu ga kisa, kuma ko da yake sau da yawa jininsu kansu yana gaurayuwa da na hadayunsu.”

“Bayan da ya kawo karshen yaƙin, Pompey ya rushe ganuwar Urushalima, ya mayar da birane da dama daga karƙashin ikon Yahudiya zuwa karƙashin ikon Suriya, kuma ya dora haraji a kan Yahudawa. Ta haka ne a karo na fari aka sa Urushalima, ta wurin cin nasara da yaƙi, a hannun waccan daula wadda za ta riƙe ‘ƙasa mai daraja’ cikin riƙon baƙin ƙarfe har sai ta hallaka ta ƙaƙaf.”

“‘AYA TA 17. Zai kuma sa fuskarsa ya shigo da ƙarfin dukan mulkinsa, tare da masu adalci a gare shi; haka zai yi: kuma zai ba shi diyar mata, yana lalatar da ita: amma ba za ta tsaya a gefensa ba, ba kuwa za ta zama tashi ba.’”

“Bishop Newton ya bayar da wata karatu daban game da wannan aya, wadda take bayyana ma’anar da ƙarin haske, kamar haka: ‘Shi kuma zai karkata fuskarsa don ya shiga da ƙarfi cikin dukan mulkin.’ Aya ta 16 ta kawo mu har zuwa cin nasarar Siriya da Yahudiya da Romawa suka yi. Tun da farko Roma ta riga ta ci Makedoniya da Trakiya da yaƙi. Masar ce yanzu kaɗai ta rage daga cikin ‘dukan mulkin’ Iskandar, wadda ba a riga an mallake ta karƙashin ikon Roma ba, ikon kuwa yanzu ya karkata fuskarsa don ya shiga da ƙarfi cikin wannan ƙasa.”
Uriah Smith, Daniel and the Revelation, 258–260.

Mun riga mun lura, fiye da sau ɗaya a cikin waɗannan maƙalu, yadda aya ta talatin da ta talatin da ɗaya na Daniel goma sha ɗaya suka yi daidaito da aya ta arba’in da ta arba’in da ɗaya, kuma tarihin ayoyi na talatin da ta talatin da ɗaya ma ya yi daidaito da tumbuke ƙaho uku.

Na yi la’akari da ƙahoni, sai ga wani ƙaramin ƙaho ya fito daga tsakiyarsu, a gabansa kuma aka tumbuke uku daga cikin ƙahoni na farko har da saiwoyinsu: sai ga shi, a cikin wannan ƙaho akwai idanu kamar idanun mutum, da kuma baki mai furta manyan abubuwa. ... Kuma game da ƙahoni goma waɗanda suke a kansa, da kuma game da wancan ɗaya da ya fito, wanda a gabansa uku suka faɗi; wato, game da wannan ƙahon da yake da idanu, da baki mai faɗin manyan-manyan abubuwa, wanda kamanninsa ya fi na takwarorinsa girma. Daniyel 7:8, 20.

Kamar yadda Daniyel sura ta takwas, aya ta tara, take wakiltar yankuna uku na ƙasa-ƙasa na cin nasara da suka kafa Roma ta arna a kan karagar mulki, haka ma, tumbuke ƙahonin nan (waɗanda suke wakiltar Heruli, Ostrogoths da Vandals) ya wakilci yankuna uku na ƙasa-ƙasa na cin nasara da suka kafa Roma ta papanci a kan karagar mulki. Duk waɗannan tarihohin biyu sun yi daidai da ayoyi arba’in zuwa arba’in da uku na Daniyel goma sha ɗaya, kuma tumbuke ƙahonin ukun ya yi daidai da tarihin ayoyi talatin da talatin da ɗaya.

“‘AYA TA 8. Na yi la’akari da waɗannan ƙahonnin, sai ga shi, wani ƙaramin ƙaho ya fito a tsakaninsu, wanda a gabansa aka tumbuke uku daga cikin ƙahonnin farko har da saiwoyinsu; kuma, ga shi, a cikin wannan ƙahon akwai idanu kamar idanun mutum, da baki mai furta manyan abubuwa.’”

“Daniyel ya yi la’akari da kahonnin. Alamu na wani bakon motsi suka bayyana a tsakaninsu. Wani karamin kaho (da farko karami ne, amma daga baya ya fi takwarorinsa karfi) ya turo kansa ya fito a tsakaninsu. Bai gamsu ya natsu kawai ya sami nasa wuri ya kuma cika shi ba; dole ne ya ture wadansu daga cikin sauran gefe, ya kuma kwace wurarensu. An tumbuke mulkoki uku a gabansa. Wannan karamin kaho, kamar yadda za mu sami damar lura da shi dalla-dalla a gaba, shi ne papacy. Kahonnin nan uku da aka tumbuke a gabansa su ne Heruli, da Ostrogoths, da Vandals. Kuma dalilin da ya sa aka tumbuke su shi ne domin sun yi gaba da koyarwa da da’irorin iko na tsarin manyan cocin papacy, sabili da haka kuma da fifikon bishop na Roma a cikin ikkilisiya.

“Kuma ‘a cikin wannan kaho akwai idanu kamar idanun mutum, da baki yana faɗin manyan abubuwa,’ idanu kuwa alama ce da ta dace ta wayo, zurfin ganewa, makirci, da hangen nesa na tsarin shugabancin Paparoma; baki kuma da yake faɗin manyan abubuwa, alama ce da ta dace ta iƙirarin girman kai na bishop-bishop na Roma.” Uriah Smith, Daniel and the Revelation, 132–134.

Roma ce ke kafa wahayin annabcin Littafi Mai Tsarki, musamman kuma wahayin Daniyel sura ta goma sha ɗaya. A cikin wannan sura, yawancin tarihin annabci da ya cika kafin motsin Millerawa za a maimaita shi a ayoyi shida na karshe na Daniyel goma sha ɗaya. Nasarar shawo kan cikas uku na yanki-kasa da suka kafa duka Roma ta arna da kuma Roma ta papanci a kan kursiyin mulki an wakilta su a sura ta goma sha ɗaya, kuma waɗannan wakilce-wakilcen biyu suna zama alamun misali na lokacin da Roma ta zamani za a sake kafa ta a kan kursiyin mulki. Roma ce ke kafa wahayin, kuma Bulus ya bayyana cewa an bayyana wannan Roma ta papanci a lokacinta.

Kada kowa ya ruɗe ku ta kowace hanya: gama wannan rana ba za ta zo ba, sai an fara samun babban ridda, kuma a bayyana mutumin zunubi, ɗan halaka; wanda yake gāba, yana kuma ɗaukaka kansa bisa dukan abin da ake kira Allah, ko abin da ake wa sujada; har ya zauna kamar Allah a cikin haikalin Allah, yana nuna kansa cewa shi Allah ne. Ashe, ba ku tuna ba, cewa, sa’ad da nake har yanzu tare da ku, na faɗa muku waɗannan abubuwa? Kuma yanzu kun san abin da yake hanawa domin a bayyana shi a lokacinsa. 2 Tassalonikawa 2:3–6.

Fafaroma ta hau karagar mulki a matsayin mulki na biyar na annabcin Littafi Mai Tsarki a shekara ta 538, kuma da yawa waɗanda suke la’akari da aya ta shida, ba shakka za su ɗauka cewa Bulus yana nufi da cewa “za a bayyana Fafaroma a 538.” Wannan na iya zama daidai, amma aƙalla gaskiya ce ta biyu game da abin da Bulus yake nunawa. Bulus, kamar dukan annabawa, yana magana ne fiye da zamaninsa game da kwanaki na karshe. Yana nufin yadda za a bayyana Fafaroma ta fuskar annabci, domin a matsayin annabi yana cikin daidaito da dukan sauran annabawa. Layi bisa layi, waɗanda ba su da wahayi suna hallaka, kuma waɗanda ba su da wahayi, ba su da shi domin ba su san abin da yake kafa wahayin ba. Sanin cewa Roma ce take kafa wahayin fahimta ce ta rai ko mutuwa. Bulus, cikin daidaito da sauran annabawa, yana nuna cewa abin da yake bayyana Roma ta Fafaroma, wadda ita ce Roma ta kwanaki na karshe, shi ne “lokacinsa.” “Lokacin” annabci da yake da alaƙa da Roma, shi ne abin da yake bayyana abin da Roma take da kuma wace ce Roma.

Za mu ci gaba da wannan nazari a talifi na gaba.

“Manzo Bulus, a wasikarsa ta biyu zuwa ga Tasalonikawa, ya yi annabcin babban ridda wanda zai kai ga kafuwar ikon Paparoma. Ya bayyana cewa ranar Almasihu ba za ta zo ba, ‘sai fa in an fara samun fāduwa daga bangaskiya, kuma a bayyana mutumin zunubi, ḍan hallaka; wanda yake gāba, yana kuma ḍaukaka kansa bisa dukan abin da ake kira Allah, ko abin da ake bauta masa; har ya zauna kamar Allah a cikin haikalin Allah, yana nuna kansa cewa shi Allah ne.’ Bugu da kari kuma, manzon ya gargadi ‘yan’uwansa cewa ‘asirin mugunta tuni yana aiki.’ 2 Tasalonikawa 2:3, 4, 7. Tun a wancan farkon zamani ya riga ya ga kura-kurai suna kutsawa cikin ikkilisiya, waɗanda za su shirya hanya domin bunkasar tsarin Paparoma.”

“A hankali kaɗan-kaɗan, da fari cikin boye da shiru, sa’an nan kuma a fili kwarai yayin da yake karuwa da karfi yana kuma samun iko a kan zukatan mutane, ‘asirin mugunta’ ya ci gaba da aikin sa na rudi da sabo. Kusan ba tare da an gane ba, al’adun arna suka sami hanyar shiga cikin ikkilisiyar Kirista. Ruhun sasantawa da daidaituwa da duniya ya kasance an ḍan danne shi na wani lokaci saboda tsananin tsanantawar da ikkilisiyar ta sha a farkashin arna. Amma da zarar tsanantawa ta tsaya, kuma Kiristanci ya shiga cikin kotuna da fāḍodin sarakuna, sai ta ajiye tawali’u da sauƙin rayuwar Kristi da manzanninsa, ta rungumi kawa da girman kai na firistocin arna da masu mulki; kuma a maimakon bukatun Allah, ta maye gurbinsu da ra’ayoyin mutane da al’adunsu. Juyowar Constantine ta suna kawai, a farkon bangaren karni na huɗu, ta jawo farin ciki mai girma; kuma duniya, a lullube da siffar adalci, ta shiga cikin ikkilisiya. Yanzu aikin lalacewa ya ci gaba da sauri. Arna, ko da yake ta bayyana kamar an rinjaye ta, sai ta zama mai rinjaya. Ruhunta ya mallaki ikkilisiya. An haɗa koyarwarta, bukukuwanta, da camfe-camfenta cikin bangaskiya da bautar waɗanda suke da’awar su bi Kristi.”

“Wannan sulhu tsakanin arna da Kiristanci ya haifar da samuwar ‘mutumin zunubi’ wanda aka yi annabci a kansa a matsayin wanda yake gāba da Allah, yana kuma ḍaukaka kansa fiye da Allah. Wannan babbar tsari ta addinin karya fitacciyar gwaninta ce ta ikon Shaidan—abin tunawa ne na kofarinsa na dōra kansa a kan kursiyi domin ya mallaki duniya bisa ga nufinsa.” The Great Controversy, 49, 50.